

11. Матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції до Дня заснування хортингу «Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива» / [ред. кол.: Пашко П. В. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – 202 с.

12. Оржеховська В. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект) / В. Оржеховська, Т. Федорченко, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко, О. Мельник // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць. Вип. 5 / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/pdf>.

13. Остапенко О. Характерництво – ефективна форма фізичної підготовки запорозьких козаків / О. Остапенко, М. Зубалій // Фізичне виховання в школі. – 2000. – № 2. – С. 48.

14. Офіційний сайт Української Національної Федерації Хортингу. Федерація твоєї Батьківщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.horting.org.ua>.

15. Приступа Є. Н. Традиції фізичної культури / Є. Н. Приступа. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 135–138.

16. Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014-2018. – Вип. 1-9.

УДК 373.3.035:331

Олег Морін, старший науковий співробітник лабораторії трудового виховання Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, Україна

ПОТЕНЦІАЛ ХОРТИНГУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У процесі занять хортингом опосередковано здійснюється трудове виховання молодших школярів, що сприяє формуванню в них умінь і навичок практичної діяльності, розвивається здатність застосовувати отримані знання у повсякденному житті. Хортинг виступає як один з елементів цілісного педагогічного процесу, що реалізується шляхом розгортання певного змісту, містить шляхи і засоби ефективного досягнення поставлених цілей, спрямованих на розвиток молодших школярів з урахуванням їх потреб, інтересів, особистих особливостей. Таким чином реалізується потенціал хортингу у забезпеченні трудового виховання учнів в основних його напрямках, а саме виховується потреба учнів до здобуття нових знань, формуються уміння і навички, необхідні у практичній діяльності, розвивається здатність безпосереднього застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань.

Ключові слова: хортинг, трудове виховання, молодші школярі.

Інтеграція України до європейського освітнього простору вимагає зміни освітніх парадигм. Реформування освітньої галузі обумовлює активне впровадження у виховну практику інноваційних ідей, спонукає до осучаснення змісту освітнього процесу. Провідними чинниками розвитку особистості стає набуття здобувачами освіти таких знань, умінь та ставлень на їх основі, які дозволяють ефективно вирішувати широке коло практичних завдань. Означене також забезпечує емоційний, інтелектуальний, творчий і фізичний розвиток учнів, сприяє формуванню соціально-важливих якостей, в основу яких покладено позитивне ставлення до практичної діяльності, повага до праці загалом, тощо [7]. Це вимагає як створення нових так і широке застосування існуючих виховних систем, які сприяють становленню особистості, що вміє визначати свою життєву стратегію, прагне бути компетентною, відповідальною, соціально активною і професійно-мобільною. Однією з існуючих і доволі дієвих виховних систем є хортинг, першочерговим завданням якої є формування здорової, фізично розвиненої, високодуховної особистості.

Заняття хортингом не тільки позитивно впливають на вирішення проблеми розвитку особистості, формуванню низки морально-вольових якостей, необхідних для активної

участі учнів у практичній діяльності, а також опосередковано сприяють трудовому вихованню [4, с. 54-56; 2, с. 35]. Особливе значення це набуває на початковій ланці освіти.

Темою виступу є розгляд потенціалу занять хортингом у забезпеченні трудового виховання молодших школярів.

Теоретико-методичну основу дослідження проблеми трудового виховання підростаючого покоління складають праці, у яких, в першу чергу безпосередньо розглядаються аспекти трудового виховання учнів (С. Верещак, В. Войтко, Л. Гуцан, Д. Закатюк, О. Коберник, М. Левківський, Г. Левченко, В. Мадзігон, В. Мачуський, З. Охрименко, В. Сидоренко, М. Тименко, Д. Тхоржевський та ін.); формування готовності учнів до праці (В. Поляков, Д. Тхоржевський, С. Фрейрман, Л. Фріман та ін.); мотивації трудової діяльності (О. Бодальов, І. Божович, С. Верещак, В. Войтко, Ф. Івашенко, О. Кривов'яз, В. Котирлю, В. Мерлія, В. Моляко, Ю. Польдін, В. М'ясищев, Л. Саюжнікова, М. Савчин, С. Рубінштейн та ін.); виховання ціннісного ставлення (К. Абульханова-Славська, І. Бех, Б. Братусь, М. Грашкова, О. Здравомислов, О. Киричук, О. Кононко, О. Кривов'яз, О. Леонтєв, С. Мілерян, Г. Пустовіт, О. Сухомлинська, Д. Фельдштейн, І. Чесноковата, Г. Щукіна, В. Ядов, та ін.); виховання ціннісного ставлення до праці (Ю. Белов, О. Биковська, А. Вихрущ, Н. Калініченко, Я. Кепша, В. Коблик, Ю. Коломієць, І. Косик, В. Марущак, І. Мапоша, Б. Мельнеченко, В. Назаренко, Л. Орпанський, С. Павх, А. Папінський, А. Радул, Ф. Рискін, М. Рябухін, В. Савченко, В. Салієнко, Н. Слюсаренко, А. Терещук, І. Ткаченко, Ю. Туранов, Н. Шевченко, В. Шутяк та ін.).

З метою визначення виховного потенціалу хортингу нами було розглянуто низку психолого-педагогічних досліджень та результатів практичної реалізації хортингу як виховної системи, а саме роботи присвячені позитивному впливу занять хортингом на виховання та всебічний розвиток особистості (З. Діхтяренко, Е. Срьоменко, М. Зубалій, Н. Зубалій, В. Івашковський, О. Кузіна, К. Кукушкін, В. Куленка, М. Куцкір, А. Литвиненко, О. Нетрченко, О. Овчаренко, А. Орлова, О. Остапенко, С. Присяжнюк, Л. Пустолякова, О. Семигал, С. Сичов, М. Тимчик, А. Хатько, Б. Шаповалов та ін.); впливу регулярних занять фізичними вправами на розвиток здатності молодших школярів долати труднощі й перешкоди (Е. Вільчовського, Л. Волкова, К. Козлова, Т. Круцевич та ін.), формування у процесі занять фізичною культурою і спортом низки важливих якостей (Г. Апанасенка, З. Діхтяренко, М. Зубалій, М. Тимчик, Б. Шиян та ін.), тощо.

Навчання за допомогою занять хортингом є цілеспрямованим педагогічним процесом створення сприятливих умов для розвитку фізичних і психічних якостей учнів, які відображають їхню здатність долати внутрішні і зовнішні перешкоди, готовність доводити розпочату справу до кінця, досягати результату в складних предметно-поведінкових ситуаціях. Вивчення елементів хортингу сприяє створенню передумов, за допомогою яких найбільш успішно формуються і виховуються вольові якості, вмогливість до себе та інших, відповідальне ставлення до дорученої справи, навчання, роботи, колективу, сім'ї [6, с. 239].

Молодші школярі особливо полюбляють рухливі ігри. Під час занять хортингом як раз і використовується велика кількість рухливих ігор, що сприяє формуванню навички одноборства, вдосконалюється координація, розвиваються сила і спритність, загалом зміцнюється здоров'я дітей. Гра з елементами хортингу допомагає розвитку уваги, уяви, мислення, сприяє ініціативності, активності, викликає позитивні емоції [6, с. 239]. У грі учень виступає завзятим добувачем нових знань і умінь. Участь у грі значно підвищує пізнавальну активність учнів, реалізує ті загальні аспекти діяльності, які не знаходили застосування і розвитку у повсякденному житті.

Більшість тренувальних завдань з хортингу проводяться в парах. У парі учню необхідно самовизначитися щодо навчально-тренувального завдання, партнера, своєї та іншої думки тощо. Освітня діяльність набуває особистісного сенсу, коли виконуючи в парі ролі вчителя і учня, юний хортингіст починає відчувати себе більш компетентним і значущим, підвищується його самооцінка, зростає пізнавальна активність і мотивація [6,

с. 239]. Так учні під час гри набувають досвіду спільної, колективної діяльності, що виникає відчуття товариської підтримки, взаємної поваги, співпраці, без якої неможлива будь-яка ефективна професійна діяльність у людському суспільстві. Під час тренувальних занять з хортингу учні отримують можливість додатково і невимушено контактувати один з одним. Педагоги-практики та психологи підкреслюють, що у молодшому шкільному віці особливе значення має тактильний контакт. Доброзичливий дотик у хортингу – це знак емоційної безпеки дитини [6, с. 239].

Означене вище загалом позитивно впливає і опосередковано забезпечує здійснення трудового виховання учнів в основних її напрямках, тобто, відбувається виховання потреби до здобуття нових знань, формуються уміння і навички, необхідні у практичній діяльності, розвивається здатність безпосереднього застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань.

Таким чином, хортинг сприяє формуванню ціннісного ставлення молодших школярів до праці як складного динамічного утворення особистості, що характеризує її внутрішню позицію відносно різних аспектів праці, спрямовується на усвідомлення особистої і суспільної значущості праці та виявляється різним рівнем активності учнів в процесі освітньої діяльності [3]. Привчаючи молодших школярів долати певні перешкоди, вдосконалюватися в оволодінні спортивними прийомами, як раз і відбувається сприяння вихованню в них позитивного ставлення до праці загалом.

Також сприяє розвитку певних практичних трудових вмінь та має загальне виховне значення залучення хортингістів до підтримки у робочому стані матеріально-технічної бази. При цьому учні отримують наочне уявлення про якість і кількість робіт, що необхідно здійснити для облаштування, привчаються цінувати навчальне обладнання, загалом дбайливо ставитися до результатів праці інших [6, с. 55-56].

Висновки. У процесі занять хортингом опосередковано здійснюється трудове виховання молодших школярів, що сприяє формуванню в них умінь і навичок практичної діяльності, загалом розвитку здатності застосовувати отримані знання на практиці. Хортинг виступає як один з елементів цілісного педагогічного процесу, спрямований на розвиток молодших школярів в з урахуванням їх потреб, інтересів, особистих особливостей, що реалізується шляхом розгортання певного змісту, містить шляхи і засоби ефективного досягнення поставлених цілей.

Варто зазначити, подальший науковий розвідок потребує пошук шляхів осучаснення діяльнісно-спрямованих моделей виховання. Означені моделі свого часу дійсно були затребуваними як відповідь на ідеологічні настанови, коли у життєдіяльності людини визначальною була виключно трудова діяльність. Ідеалом зрілості особисті вважалася її готовність до успішної предметно-перетворювальної діяльності і наявність відповідних цій готовності моральних якостей. Особистість дійсно набувала широкого соціального пріоритету, однак, їй не були властиві вищі ціннісні утворення. Нині на часі теоретичне осмислення й інтенсивне впровадження у виховну практику гуманістично-орієнтованих розвивальних моделей виховання, спрямованих на виховання духовної особистості [1, с. 149]. Це повністю відповідає самій ідеї хортингу, як комплексної системи самовдосконалення особистості, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язаної з відродженням давніх народних традицій українських козаків, що передавалися з покоління у покоління [5, с. 6-7].

Список використаних джерел

1. Бех, І.Д. (2018). Особистість на шляху до духовних цінностей. *Монографія*. Київ-Чернівці «Букрек».
2. Бойко, В.Ф. (2018). Сучасні правові аспекти визнання хортингу. *Матеріали Першої міжнар. наук.-практ. конф. до Дня заснування хортингу «Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива» (22-23 березня 2018 р., м. Ірпінь)*. Київ. «Вид. «Паливода А. В.».

3. Гуцан, Л. А. (2018). Теоретичне підґрунтя дефініції «ціннісне ставлення до праці» у контексті змісту трудового виховання молодших школярів. *Матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2017 рік «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал»* (м. Київ, 18 квітня 2018 р.). Івано-Франківськ. «НАІР». 6, 89-96.

4. Діхтяренко, З.М. (2014). Дослідження основних понять хортингу: «виховання», «хорт», «хортинг», «хортовий», «хортове виховання» у психолого-педагогічній та філософській літературі. *Зб. наук. праць «Теорія і методика хортингу»*. Київ. «Вид. «Паливода А. В.». 1, 54-56.

5. Діхтяренко, З.М. (2017). Пропаганда школярам про готовність до захисту Вітчизни, активну життєву позицію та тверезий спосіб життя в процесі занять хортингом. *Зб. наук. праць «Теорія і методика хортингу»*. Київ. «Вид. «Паливода А. В.». 7, 6-7.

6. Петрочко, Ж.В. & Єрьоменко, Е.А. (2016). Хортинг – школа сили і честі юного українця. *Методичний посібник*. Київ. «Вид. «Паливода А. В.». 544.

7. Lokshyna, O., Shparyk, O., & Dzhurylo, A. (2015). The European Vector of School Education Content Transformations in Ukraine (Європейський вектор в контексті трансформацій шкільної освіти в Україні). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(30), Issue: 59. 7-10.

Юлія Назаренко, студентка Харківського національного Університету радіоелектроніки
Науковий керівник:

А. М. Литвиненко, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання Харківського національного університету радіоелектроніки, Україна

ВІДРОДЖЕННЯ ДАВНІХ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ЧЕРЕЗ ХОРТИНГ – НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИД СПОРТУ

У даній статті розглядається актуальність і перспектива в майбутньому національного виду спорту, як хортинг. Подається інформація про важливість бойових видів спорту, історія створення вітчизняного бойового мистецтва, розвиток і участь спорту в житті молоді.

Ключові слова: хортинг, національний спорт України, бренд України, патріотичне, тілесне та духовне виховання, острів «Хортиця», історія хортингу, молодіжна сфера, виховання громадянина-патріота.

У сучасному світі спорт займає значне місце у житті людей. Це найкращий спосіб укріпити своє здоров'я, загартувати тіло та дух. Особливо коли це стосується бойових видів спорту. Звісно, кожна фізична активність потребує багато зусиль та бажання, але саме в бойових мистецтвах кожен спортсмен повинен ще й знайти в собі сили подивитися загрози в очі та дати відповідь з свого арсеналу, який був напрацьований довгими виснажливими тренуваннями.

Відоме популярне прислів'я, яке стверджує, що необхідно мати здоров'я, щоб здійснювати великі справи. Іншими словами, залишаючись здоровим, можна довго жити і займатися будь-якими великими справами. А значить здоров'я – дуже важлива складова людського життя. Воно в свою чергу залежить від постійної турботи про нього і відповідних вправ. Щоб переконатися, чи корисні вправи для здоров'я, необхідні дослідження і практична перевірка. Як визначити їх цінність? Слід, до того, як хтось почне тренуватися, користуючись методами наукової медицини, виміряти продуктивність серця, величину артеріального тиску, пульс, частоту дихання, кількість червоних і білих кров'яних тілець тощо. Через деякий час слід повторити дослідження. Таким чином можна дізнатися, чи є даний метод тренувань правильним. Так званий правильний метод тренувань це такий, який відповідає природним законам функціонування і розвитку людського організму. Тільки метод, який відповідає цим